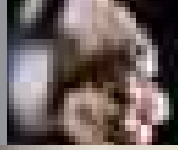

İlim ve Hayat
Ali AKPINAR*

DUA: ALLAH İLE DİYALOG

Dua, kulun Rabbine çağırısı, O'na yakarması, O'nunla konuşması, O'na içini dökmesi, O'nu yardıma çağırması, O'ndan yardım dilemesi, O'na muhtaç olduğunun itirafı, O'nun erişilmez güç ve kudret sahibi olduğunun bilincinde olmanın ifadesi; O'nun her şeye yeteceğinin teslimidir. Dua, aracısız olarak Yüce Allah ile iletişim kurmak, O'nunla söyleşmektir.

Dua, Rab ile kul arasında kurulan bir nevi canlı bağlantıdır. Aracısız olarak kulun rabbine içini döküşü, sızlanması, yakarışı ve nazlanmasıdır. Dua Rabbe çağrıdır, ya da Rabbi yardıma çağrıdır. Dua kulluğun en kestirme yoludur. Rabbena (=Rabbimiz), Allahümme (=Allah'ım) sözleriyle başlayan dua, kulun Rabbi ile diyalogudur. Kulun Rabbi ni hatırlamasıdır, O'nu zikridir. Bunun için dualara ezkâr (=zikirler) denmiştir.

Zikir, fikir, şükür, tesbîh, tehlîl, tenzîl, tahmîd, senâ, tevbe, istiğfar, istiâze, istiâne; evet, bütün bunlar dua manzumesini oluşturan dizelerdir. Kısaca dua, kulun sığınağıdır. Canlı cansız her şey Rabbi tesbîh ederken, yaratılmışların en şerefli insanların bunlarsız olması düşünülemez. Zaten Müslüman olan olmayan hiçbir insan bunlarsız yapamaz. Bir insanın bir şeyi yapmak istemesi sebebiyle savaştığını ifade etmek üzere söylenen bir atasözü aksini söylese de işlerin 'İnşallah ve Maşâallah' ile

olacağını Kitabımız söyler. Her insanın sıkıştığında yardım istediği, sığındığı, içini döktüğü, teşekkür ettiği bir merci, bir kapı vardır. İşte İslâm dini, koyduğu dua ölçüleriyle kuluna bu konuda en doğru kapıyı, mercii göstermiştir. Ne var ki, bugün pek çok kişi İslâm'ın, bu Kur'ân-sünnet kaynaklı dualarından habersiz olduğundan, bid'at-hurâfe ve şirk kokusu taşıyan dualara sığınmaktadır. Ya da insanlar öğrendikleri dua cümlelerini anlamadan, bilinçsizce tekrar edip durmaktadırlar. Bugün dua eden pek çok insanda 'dua bilinci' eksikliği göze çarpmaktadır.

Duanın dua olması, kul ile Rabbi arasındaki bu canlı bağlantının sağlıklı kurulabilmesi için, bir takım şartlara ihtiyaç vardır. Her şeyden önce haramdan, gafletten, mâsivâdan (=Allah dışı şeylerden) arınmış bir gönül ve dilin adamı olması; içtenlikle istemesini bilmesi; ellerini açtığından çok gönlünü açmalı. Sonuç alınca ya dek istemeli, ısrarlı ve kararlı olmalı. Başkalarını aradan çıkararak duada şirkten sakınmalı. Sadece O'ndan istemeli, ama O'ndan istediğinin farkında olmalı ve yüzü tutmalı O'ndan istemeye. Bunun için de Yüce Rabbimiz ile arayışı bozacak, arayışı açacak her şeyden kaçınmalı. Duadan önce de sonra da, dua okurken de zâhirî-bâtinî (=dış-iç, kalıpkalp) açısından kulluk konumunu korumaya çalışmalı. Kısaca dinî şuur yoğunluğu içerisinde dua etmelidir.

Bütün bunların gerçekleşmesi ise, ancak ne dediğini bilerek yapılacak dualarla mümkündür. Şimdiye kadar dua ile pek barışmamışız. Ya da dua, sıkıştığımızda aklımıza gelmiş sadece. Oysa sevinç-keder, sağlık-hastalık, bolluk-darlık her ânımızı kuşatmalıydı dua. Her yerde ve her zaman dualı olmalıydık. Biz her ân ve her yerde O'nunsak, O'nun kuluyusak, O'nunla irtibatımız sürmeliydi hep. Ama öyle olmamış. Ne dediğimizi bilmeden yapılmış duayı. Gaflet, günah ve isyan sarhoşluğu ile yaptığımız duaların önüne, zulümlerimiz, densizliklerimiz engel olmuş ve o kutlu bağlantının gerçekleşmesi muhal olmuş. Bunun sonucunda dualı olması gereken ağızların yerini küfürbaz, gıbetli, dedikodulu, yalanlı ağızlar almış.

Duanın Hayatı Kuşatması

İnsanın dünyaya açılan penceresi olan dili, susmaktan çok konuşmaya yatkındır. Zira insanın en önemli temel özelliğidir konuşkan olması. İslâm, dilin hayır ve hakta kullanılması üzerinde ısrarla durmuştur. Hatta bir hadiste "iki dudak arasını haram sözlerden koruyana, cennet garantisi" va'd edilmiştir. Gereksiz boş konuşmaktansa susmak tavsiye edilmiş ısrarla ve bu, Allah ve ahiret imanına endekslenmiştir.

Dua ile ilgili Kur'ân'da pek çok âyet yer alır. Bu âyetlerde Yüce Rabbimiz, biz kullarından

dua etmemizi istemekte, bize ve dualarımıza değer vermektedir. Bu âyetlerden bir kaçış şöyledir:

*“Kullarım sana Ben’den sorduklarında, gerçekten Ben çok yakınum. Bana dua ettiği zaman, dua edenin çağrısına cevap veririm.”*1 Âyette Yüce Rabbimiz, ‘kullarım’ diyerek bizlere değer vermiş, bize sahip çıkmış ve bizi dua etmeye tahrik etmiştir.

*“Bana dua edin, kabul edeyim. Çünkü bana ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar aşağılanarak cehenneme gireceklerdir.”*2

Peygamberimiz de şöyle buyurur:

*“Bir mü’min, günah olmayan bir biçimde ve akrabalık bağlarını kesmeden Allah’tan bir şey isterse ya o istediğini hemen ona verir. Ya onun sevabını âhirete saklar. Ya da ondan bir kötülüğü savar.”*3

Dilin hayır söylemeye alıştırılması, lüzumsuz konuşmalardan korunması için, Hz. Peygamber (s.a.v) günlük hayatta her insanın karşı karşıya kaldığı hal ve hareketleri fırsat bilmiştir. O, yatarken-kalkarken, tuvalete girip çıkarken, aynaya bakarken, giyinip-kuşanırken, sabah-akşam, evde-sofrada, çarşıda-pazarda kısaca her yerde, her fırsatta zikretmiş, fikretmiş, okuduğu dualarla Rabbi ile bağlantısını yinelemiş ve bu konuda bize en güzel kulluk ve dua örnekleri sunmuştur.

O’nun okuduğu dua ve zikirler, okuduğu yer ve zamanlarla karşılaştırıldığında derin hikmet ve anlamlarla dolu olduğu görülür. O, her davranış ve her olayı dua için bir fırsat olarak değerlendirirken, okuduğu bu dualarıyla o davranış ve olayları yorumlamıştır âdetâ. Yapılan davranışın kim için, niçin ve nasıl yapılması gerektiğini; karşılaşılan olaylar karşısında insanın nasıl durması gerektiğini ortaya koymuştur. Kısaca karşılaştığı her olayı Yüce Allah’ı hatırlama ve O’na yakarma fırsatı olarak gören ağız dualı bir Peygamberimiz var.

O’nun hikmetli dualarından habersiz ağızların sövüp-sayma, boş ve anlamsız konuşma, yalan-gıybet-dedikodu gibi günah virüsleriyle kirletildiğine şahit olmaktayız bugün.

İşte dilimizi bu kirlerden arındırmak, getirdikleri kelime-i tevhîdin, kelime-i şahâdetin doğrultusunda güzellikle donatma adına Peygamberimizin günlük hayatta okuduğu bizim de okumamız gereken dualara dilimizi alıştırmamız gerekir.

Dua Atmosferi

Dua her zaman yapılabilen bir ibadettir. Ama onu en anlamlı hale getirmek ve ondan en iyi sonucu alabilmek için gözetilmesi gereken bazı zamanlar ve yerler vardır.

Duada öne çıkan zamanlar beş vakit namazdan sonra,

ezanla namaz arası, secde anı, Cuma günü, iftar ve sahur zamanları, gece kalkışları, seher vakitleri, bayram geceleri diye sürer gider.

Duada öne çıkan mekânlar ise Kâbe’yi görünce ve onun yanında, Arafat, cihad meydanları, mabedler ve diğer ibadet edilen yerler, sessiz sakin yerler diye sayılabilir.

Dua edilen yerin maddî ve mânevî kirlerden arınmış olması da önemlidir. Gerçi insanların günah işledikleri yer ve zamanlarda bulunma durumunda, oralarda dua yapmak da anlamlıdır. Zira hadiste *“Fitne zamanlarında ibadet, bana hicret gibidir.”*4 buyrulmuştur.

Dua, sadece darlık ve sıkıntılı zamanlarda hatırlanan bir ibadete dönüşmemelidir. Nitekim Peygamberimiz (s.a.v) *“Kim, Allah’ın zor zamanlarda duasını kabul etmesini isterse, bolluk zamanlarda duayı çokça yapsın.”*5 buyurarak darlıkta olduğu gibi bollukta da çokça dua yapılmasını istemiştir. Dünyada O’nu Rabbimiz bilmiyoruz ki, yarın kıyametin zor zamanlarında da O, bizi tanısin, elimizden tutsun, bize rahmet etsin. Tabiûnun büyük imamlarından *Hasan Basrî*, şunları söyler: *“Yarın kıyametin o zor zamanlarında darda kalan kul, ‘Ya Rabbi, Ya Rabbi’ diye feryat etmeye başlar. Buna karşılık Yüce Allah, ‘Sen kimsin, seninle nereden tanışıyoruz? Doğrusu Ben ancak, dünya hayatında Beni tanıyanları bugün tanı-*

“Kullarım sana Ben’den sorduklarında, gerçekten Ben çok yakınım. Bana dua ettiği zaman, dua edenin çağrısına cevap veririm.”¹ Âyette Yüce Rabbimiz, ‘kullarım’ diyerek bizlere değer vermiş, bize sahip çıkmış ve bizi dua etmeye tahrik etmiştir.”

rım, onların yardımına koşarım!’ diye cevap verecektir.”⁶

Öte yandan hadislerde, “*ana babanın evladına yapacağı duaların, mazlumların, misafirlerin,⁷ bir de Müslümanın gıyabında Müslüman kardeşi için yapacağı duaların⁸ kabul dualar olduğu bildirilmiştir. Bu fırsatlar da iyi değerlendirilmelidir.*

Dua atmosferini iyi seçme konusunda Hz. Zekeriyâ (a.s)’nın şu örnek davranışı son derece anlamlıdır. Zekeriyâ Peygamber, ilerleyen yaşına rağmen çocuk sahibi olmamış ve kendisini yeğeni Hz. Meryem’in hâmilliğine adanmıştı. Zekeriyâ (a.s), annesi tarafından mabede adanan Hz. Meryem’in yanına sık sık gelir ve onunla ilgilenirdi. Bir defasında, mabette hücrelerinde Hz. Meryem’in yanında bazı mevsim normallerinin ötesinde

yiyecekler gördü. “Bunlar sana nereden geldi ey Meryem?” diye sordu. Meryem, “Bunlar Allah katındandır, zira O, dilediği kullarını hesapsız rızıklandırandır.” diye cevap verince, Hz. Zekeriyâ (a.s), oracıkta ve o anda Rabbine yöneldi, elini ve gönlünü açarak O’na şöyle yalvardı: “Rabbim, bana katından temiz bir zürriyet lütfeyle, şüphesiz sen duaları işitensin!” Onun bu duasının hemen ardından melekler gelerek ona Yahya adlı bir çocuğunun olacağını müjdelemişlerdir.⁹ Çocuk sahibi olmaktan ümidini kesmiş olan Hz. Zekeriyâ (a.s), Yüce Allah’ın olmazları oldurduğunu Hz. Meryem’e olan ikramlarında bir kez daha görünce, ümitle Rabbine dua etmiş ve O’ndan kendisine çocuk ihsan etmesini istemiş, Yüce Allah da onun bu duasını kabul e miştir.

Dua, kalbî ve fizikî temizlik ve tevâzu içerisinde yapılmalı-

dır. İçtenlikle, kabulüne inanarak, kimden istendiğinin, kimin huzurunda bulunduğu bilincinde olunmalıdır.

Duada Duruş

Duada gönülle birlikte, Yüce Yaratana el açmak, boyun bükme, kibleye yönelme, secdeye kapanma, göz yaşları dökmek, ağlamaklı olmak da önemlidir.

Duada içtenlik çok önemlidir. Tıpkı bir çocuk safiyeti içerisinde Yüce Allah’tan istenmelidir. Bir babanın çocuklarına cennetin güzelliklerini anlattığı bir gün, henüz dört yaşlarında olan bir çocuk, “*Baba, haydi öyleyse cennete gidelim.*” der. Babası, “*Önce öleceğiz, dirileceğiz, sonra cennete gideceğiz.*” deyince çocuk, “*O halde haydi ölelim!*” deyiverir. İşte içtenlik ve samimiyetle inanış!

Kabul edileceğine, duanın asla boşa gitmeyeceğine inanarak ve duanın sonucunda ise acele etmeyerek dua etmeli. “*Olursa Hak’kın rahmetindedir, olmazsa gizli hikmetindedir.*” bilinciyle dua etmeli.

Duada eller semâya, yücele-re açılmalı. Ama ellerle beraber gönüller de açılmalı, yücele-re ve yüceliklere. Duanın sonunda “*Âmîn*” (Duamızı kabul eyle) demek de duanın mührü. Elleri yüze sürmek ise, dua bereketini yüzümüzden başlayarak bütün bedenimizle buluşturmaktır.

Duayı ve onun kabulünü hak etmek için dua ön hazırlıkları iyi yapılmalıdır. Bunun için günahlardan uzak durma ve işlenen günahlardan tevbe son derece önemlidir. Zira işlenen günahlar, Rab ile kulun duası arasına gerilen engellerdir. Öncelikleri onların temizlenmesi gerekir. Gönül, zihin, beden ve dil duaya konsantre olmalıdır.

İçtenlikle yapılan duaların boşa gitmeyeceğinin farkında olmak gerekir. Nitekim Peygamberimiz (s.a.v), “*Ben dua ettim, ama kabul edilmedi*” demeyi yasaklıyor ve yapılan duaların asla boşa gitmeyeceğini açıklıyor. Yapılan dualar sayesinde ya dilekler hemen yerine gelir, ya o dualar bir kaza-balâya karşı durur, ya da ahirette onun mükâfatı verilir. Ama en önemlisi, dua etmekle kul, Rabbine muhtaç olduğunu bir kez daha itiraf etmiş

olur. Bu da bir çeşit kulluk itirafı olup kula değer kazandırır. Bu yüzden hadiste, “*Şüphesiz Yüce Allah, duada ısrar edenleri sever.*”¹⁰ buyrulur. Duada Yüce Rabbe nazlanmayı tavsiye etmiştir. O halde kul, yalnızca O’ndan istemeli, devamlı ve tekrar tekrar istemeli ve çokça istemelidir. Nitekim Peygamberimiz (s.a.v) “*Siz Allah’a dua ettiğinizde Firdevs cennetini isteyin. Çünkü o, cennetin en yüce yeridir.*”¹¹ buyurmuştur.

Duada İstemeyi Bilmek

Duada ne istediğini ve nasıl isteneceğini bilmek gerekir. Anlamsız, gereksiz ve imkânsız şeyleri istemekten sakınılmalıdır. Dualarda herkes için hep hayır istenmelidir. Kötü dua olan ‘Beddualardan’ mümkün merteye sakınılmalıdır. Bunun için Kur’ân ve sünnetteki dua örneklerinden yararlanılmalı.

Duada olmasını istediği şeyin, kul olarak gereklerini yaptıktan sonra dua etmelidir. Yani duayı hak etmeli önce.

Duada bencil olmamalı. Kendimiz, yakın çevremiz, bütün Müslümanlar ve hatta bütün insanlar için güzel şeyler istemeliyiz. Hem dünya, hem âhiret güzellikleri istemeliyiz.

Duada yapmacık ve zorlama deyişlerden uzak olmalıyız.

Dualarımız besmele, hamdele ve salvele ile başlamalı.

Kitabımız, bize tarihî şahsiyetlerin evrensel dualarını sunarak, ağız dualı Peygamberimiz (s.a.v), her olayı ve her davranışı bir dua fırsatı olarak değerlendirerek bizlere en güzel dua örneklerini sunmuşlardır. Bu yüzden hem Kur’ân’daki, hem de hadislerdeki dua örnekleri bizim için çok önemli ve anlamlıdır. Bu dua cümleleri, son derece özlü ve anlamlı oldukları için bunları orijinal kalıplarıyla okumak gerekir. Bu, hem o güzel insanları yâd etmek, hem de onların kabul olunmuş dualarından yararlanmaktır. Ama anlayarak, hikmetini kavrayarak tabii ki...¹²

Kur’ân ve sünnetteki dua kalıpları, Yüce Allah’tan nelelerin isteneceği ve nasıl isteneceği konusunda fikir veren özlü ifadelerdir. Elbette bunlardan yararlanılmalıdır. Burada önemli olan, duanın alışkanlık haline getirilip, bilinçsizce söylenmemesidir. Kul olarak yapılması gerekenleri yaptıktan sonra, dualı ağızlarla olmazları olduran Yüce Rabbimizden istemeye devam edelim öyleyse.

Dipnot

* Prof. Dr.

- 1 2/Bakara, 186.
- 2 40/Gâfir, 60.
- 3 Münziri, et-Terğîb ve’t-Terhîb, III, 138-139.
- 4 Münziri, et-Terğîb ve’t-Terhîb, V, 87. (Müslim, Tirmizî, İbn Mace)
- 5 Münziri, a.g.e., III, 138. (Tirmizî)
- 6 Hakîm et-Tirmizî, es-Salâh ve Makâsıduhâ, s. 34.
- 7 Münziri, a.g.e., III, 153 (Tirmizî)
- 8 Müslim, Dua 86-88.
- 9 Bkz. 37/Âlu İmrân, 37-38.
- 10 Aclânî, Keşfü’l-Hafâ, I, 287.
- 11 İbn Kesîr, Tefsîr, I, 404.
- 12 Bu konuda örnek bir çalışma için bkz. Ali Akpınar, Peygamber Duaları, Konya, 2009.
- 8 39/ Zümer, 53.